

PORUCHY EMOCÍ

Emoce jsou psychické jevy, které mají hodnotící význam, a proto jimi vyjadřujeme, zda je nám něco příjemné nebo nepříjemné, uspokojení nebo neuspokojení...

Anatomie – thalamus a limbický systém.

Afektivita = pohotovost k emočním reakcím.

Emotivita = celková dlouhodobá emoční charakteristika jedince

Char. rysy emocí:

- subjektivita
- polarita
- aktuálnost
- dynamičnost
- asociativnost (vyskytují-li se vedle sebe 2 emoce různé kvality, vzniká z nich asociací nová emoce, která není jen jejich prostým součtem)
- iradiace (výsledná emoce se uplatní dominantně a ostatní jsou jí podřízené)
- přesun emocí (emoce se může přenášet z jednoho jevu na druhý)

Tělesné projevy emocí:

- mimika
- pantomimika (gesta, pohyby, držení těla...)
- hlasový výraz
- vegetativní a hormonální změny

Rozdělení emocí

1. podle polarity:
 - kladné
 - záporné
2. podle kvality:
 - nižší:
 - tělesné – směřují k udržení rovnováhy (žízeň, únava...)
 - individuální – člověk je prožívá jako vztah k základním jevům (radost, smutek, strach)
 - vyšší: mají sociální a společenský význam
 - sociální
 - estetické
 - etické

1. PORUCHY AFEKTU

Afekt = intenzivní emoce, která vzniká rychle, prudce po více či méně zřetelném podnětu a má konkrétní zaměření.

Městnání afektu – dojde k výbuchu na nepatrný podnět. **Přesun afektu** – jedinec na silný prvotní podnět nereaguje, ale na jiný, třeba již slabý podnět, bývá reakce bouřlivá. **Sdružení**

afektu – k rozšíření emoční reakce na další předměty nebo osoby. **Odreagování afektu** = afektivní napětí bylo uvolněno nějakým jiným náhradním způsobem.

1. **afekt nezvládnutý** – dotyčný není schopen v dostatečné míře ovládnout své chování. Není zde poruchy vědomí, ani amnézie.
2. **patický afekt** – liší se od normálního a nezvládnutého:
 - ↑ intenzita
 - ↑ trvání (ne vždy)
 - na jeho vrcholu dochází ke krátce trvající kvalit. poruše vědomí (obnubilaci)
 - po jeho odeznění je proto na období vrcholu amnézie
 - chování a jednání neodpovídá osobnosti postiženého
 - zpravidla končí spánkem, únavou, vyčerpáním
 - často vzniká na určitém terénu – opilost, demence, encefalopatie, hladovění, únava...
3. **afektivní stupor** – na rozdíl od normálního průběhu afektu je fáze prvnostního zárazu vytupňována v afektivní stupor. Dostavuje se většinou po hrůzné události nebo situaci – postižený strne, není schopen pohybu či řeči, mimika a gestikulace se zastaví.
4. **afektivní ztlum** (útlum) – objevuje se po nadměrném emocionálním podnětu – dojde k odsunutí afektu. Postižený reaguje klidně a bez emocí, emoční reakce se plně projeví až když pomine nebezpečí.
5. **afektivní raptus** – afekt se mimořádně vystupňuje a prodlouží v trvání. Probíhá se značnou silou a energií. Může se být spojen s patickým nebo nezvládnutým afektem.
6. **paroxysmální afekt** (ictal emotion) – náhle, bez zjevné příčiny, obsahem je nejč. úzkost. Trvá většinou hodiny. Často v důsledku poruch temporálního laloku (u epilepsie apod.).
7. **zvýšená afektivní dráždivost** – zvýšená pohotovost k patolog. afektivním reakcím.

2. PORUCHY NÁLADY

Nálada = déletrvající pohotovost k emočním reakcím určitého směru.

Faktory ovlivňující náladu: **fyzikální** (sezónní zimní deprese), **chemické** (drogy, psychofarmaka), **somatogenní a metabolické** (deprese u hypotyreózy, premenstr. krize, popudlivost při hypoglykémii a hypertyreóze), **organické** (afekce CNS), **psychologické** (traumatizující zážitky → deprese).

Charakter. rysy patických nálad:

- intenzita – sebevětší odchylka norm. nálady zdaleka nedosahuje intenzity patické nálady
- trvání – týdny, měsíce
- nezávislost na psychogenních podnětech – je na delší dobu neodklonitelná
- vliv na ostatní psych. funkce (myšlení, jednání, vzhled, osobnost) – silnější než u norm. nálady

- podmíněnost chorobnými změnami CNS – je vždy součástí nějaké duš. poruchy

1. Expanzivní nálady

- euforie** – pocit pasivní „tupé“ spokojenosti – u afekt. a organ. psych. poruch, intoxikací...
- manická a hypomanická nálada** – u afekt, poruch, schizoafekt. poruchy, organ. poruchy
- extatická nálada** – pocit blaženosti, vytržení, štěstí, povznesenosti
- rezonantní (zlobná) nálada** – podrážděnost, nevlídnost, zvýšené sebevědomí
- explozivní nálada** – hl. u epileptiků a chron. alkoholiků
- moria** – veselá nálada s nemístným, netaktním a vulg. žertováním a obtěžováním okolí. Často u léze front. laloku.
- dysforie (rozlada)** – oproti rezonantní náladě je mírnější a není přítomno zvýšené sebevědomí. U epilepsie, ment. retardace i u manického sy.

2. Depresivní (mikromanické) nálady

- depresivní nálada**
- bezradná nálada** – bezradnost a neschopnost rozhodování
- anhedonická nálada** – neschopnost prožívat štěstí, radost. Oproti apatickému nemocnému prožívají tuto neschopnost nešťastně.
- morózní nálada** – zlostná, mrzutá, vyšší riziko sebevraždy

3. Úzkostné (anxiózní) nálady

- anxieta** a **anxiózní nálada** – subjektivně nepříjemný pocit obav a strachu. Strach nemá konkrétní obsah (narozdíl od fobie)
- fobie** – patol. strach, perzistující a iracionální, z konkr. specifické situace, objektu nebo činnosti. Fobie není jedinec schopen potlačit vlastní vůlí, i když si je uvědomuje jako bezdůvodné pocity, ke kterým má kritický postoj.

3. PORUCHY VYŠŠÍCH CITŮ

- nadměrný rozvoj vyšších citů
- defekt vyšších citů
 - sociální tupost – porucha až úplná neschopnost citového kontaktu
 - moral insanity = anetičnost – vystupňování citového defektu do krajního egoismu, bezcitnosti, bezohlednosti
- poruchy estetických citů
- poruchy etikých citů
 - emoční depravace – mizení morálních zábran a stupňování pudového jednání při celkovém úpadku osobnosti
 - emoční degradace – úpadek celé osobnosti – city se redukuje na oblast tělesných potřeb – zejména u organ. psych. poruch.

4. PORUCHY STRUKTURY EMOCÍ

- paratymie** (paradoxní emoce) – emoce nejsou přiměřené aktuálnímu podnětu kvalitou ani kvantitou. Může se projevit též **mimickou inadekvátností** (nemocný se tváří plačtivě při veselé náladě, nebo se směje, přestože je mu smutno a úzko (**paramimie**)).

- b. **emoční ambivalence** – současně jsou přítomné kladné i záporné emoce, nálady a city. Časté u schizofrenie, fobií, depresí.
- c. **emoční oploštělost** – afektivita setřelá, nevýrazná, neměnná, jsou lhostejní, neúčastní. U schizofrenie, organ. poruch, poruch osobnosti
- d. **emoční labilita** – měnlivé emoce
- e. **emoční inkontinence** – větší stupeň emoční lability. Nestálost a neschopnost udržet emoce v jednom směru. Střídání emocí nemusí být však tak rychlé a je přítomna výraznější emoční odklonitelnost. Zejm. u organ. poruch.
- f. **emoční tenacita** – dlouhé přetrvávání emoce – opak emoční lability. U poruch osobnosti (fanatických).
- g. **emoční inkongruence** – prožívání a projev neodpovídá myšlenkovému obsahu. Pacient např. nezaujatě líčí hrůzné bludné prožitky – důležitý příznak schizofrenie
- h. **alxitymie** – neschopnost nebo obtížnost rozumět vlastním emocím. Výkyvy nálady většinou interpretují tělesně (somatizace), dochází k „řeči orgánů“.
- i. **idisynkrazie** – selektivní emoční přecitlivělost a odpor vůči různým vjemům a situacím (pilování, pohled na krev...)
- j. **katatymie** – výrazné emoční zkreslení někt. psych. funkcí – myšlení, úsudek, chování...